

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

કેદાર નાથ બજોરિયા

વિ.

ધ સ્ટેટ ઓફ વેસ્ટ બંગાળ (પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય).

હરિ રામ વૈદ

વિ.

ધ સ્ટેટ ઓફ વેસ્ટ બંગાળ (પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય).

૨૨/૦૫/૧૯૫૩

[પતંજલિ શાસ્ત્રી સી.જે., મુખર્જી, વિવિયન બોઝ, ગુલામ હસન અને જગન્નાથા
દાસ, ન્યાયમૂર્તિઓ]

વેસ્ટ બંગાળ ક્રિમિનલ લો એમેન્ડમેન્ટ (સ્પેશિયલ કોર્ટ્સ) એક્ટ, ૧૯૪૯,
કલમ ૪(૧) -ભારતનું બંધારણ, ૧૯૫૦, અનુચ્છેદ ૧૪, ૨૦-વિશેષ પ્રકારના
ગુનાઓની સુનાવણી માટે સ્પેશિયલ કોર્ટ્સની રચના કરતો અને કારોબારીને
અમુક કેસો સ્પેશિયલ કોર્ટ્સ દ્વારા ચલાવવાનો નિર્દેશ આપવાની સત્તા આપતો
કાયદો-માન્યતા-કાયદાનું સમાન રક્ષણ-માન્યતાની કસોટીઓ-વાજબી
વર્ગીકરણ-વધારાના દંડ લાદવા-કાયદેસરતા.

અમુક ગુનાઓની ટ્રાયલ માટે વિશેષ પ્રક્રિયાની જોગવાઈ કરતો કાયદો
ભેદભાવપૂર્ણ છે કે નહીં અને બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ નું ઉલ્લંઘન કરે છે કે નહીં
તે દરેક કેસમાં નક્કી કરવું જોઈએ, કારણ કે તમામ કેસોને લાગુ પડતો કોઈ
સામાન્ય નિયમ સુરક્ષિત રીતે નિર્ધારિત કરી શકાતો નથી.

વેસ્ટ બંગાળ ક્રિમિનલ લો એમેન્ડમેન્ટ (સ્પેશિયલ કોર્ટ્સ) એક્ટ, ૧૯૪૯,
જેનું શીર્ષક અમુક ગુનાઓની વધુ ઝડપી ટ્રાયલ અને વધુ અસરકારક સજા માટે
જોગવાઈ કરવા માટેનો કાયદો હતો, અને જેની પ્રસ્તાવનામાં એવું જાહેર કરવામાં
આવ્યું હતું કે કાયદાના શેડ્યૂલમાં દર્શાવેલ અમુક ગુનાઓની વધુ ઝડપી ટ્રાયલ
અને વધુ અસરકારક સજા માટે જોગવાઈ કરવી યોગ્ય છે, તેણે પ્રાંતીય સરકારને
(કલમ ૨ અને ૩ દ્વારા) નિર્દિષ્ટ વિસ્તારો માટે ફોજદારી અધિકારક્ષેત્રની
સ્પેશિયલ કોર્ટ્સની રચના કરવાની અને આવી અદાલતોના પ્રમુખ તરીકે

સ્પેશિયલ જજોની નિમણૂક કરવાની સત્તા આપી. કલમ ૪ કાયદાની જોગવાઈ છે કે પ્રાંતીય સરકાર, સમયાંતરે, સ્પેશિયલ જજને ટ્રાયલ માટે કેસ ફાળવી શકે છે, કે સ્પેશિયલ જજને તે સમયે તેમને ફાળવવામાં આવેલા કેસોની ટ્રાયલ કરવાનું અધિકારક્ષેત્ર હશે જે આરોપી સામે શેડ્યૂલમાં દર્શાવેલ ગુનાઓ માટે પસંદ કરવામાં આવે. સ્પેશિયલ જજો દ્વારા ટ્રાયલ માટે નિર્ધારિત પ્રક્રિયા સામાન્ય ટ્રાયલથી કેટલીક વિગતોમાં અલગ હતી. અપીલકર્તાઓ વતી એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે જેમને કાયદા હેઠળ સ્પેશિયલ જજ દ્વારા દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા અને સજા ફટકારવામાં આવી હતી કે કાયદાની કલમ ૪ રદબાતલ હતી કારણ કે તે બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ નું ઉલ્લંઘન કરતી હતી જેમાં તે સરકારને સ્પેશિયલ કોર્ટ દ્વારા વિશેષ પ્રક્રિયા દ્વારા ટ્રાયલ માટે કોઈ ચોક્કસ કેસ પસંદ કરવા સક્ષમ બનાવે છે જે પ્રક્રિયા હેઠળ ટ્રાયલ કરાયેલ વ્યક્તિઓને સામાન્ય પ્રક્રિયા હેઠળ ટ્રાયલ કરાયેલ વ્યક્તિઓ દ્વારા ભોગવવામાં આવતા અમુક ભૌતિક લાભોનો ઇનકાર કરે છે:

પતંજલિ શાસ્ત્રી સી.જે., મુખર્જી, ગુલામ હસન અને જગન્નાથ દાસ, ન્યાયમૂર્તિઓ દ્વારા ઠેરવવામાં આવ્યું (વિવિધ બોઝ ન્યાયમૂર્તિ અસંમત):

(i) કે જ્યારે પ્રસ્તુત કાયદા જેવા કાયદાને એવા આધાર પર પડકારવામાં આવે છે કે તે બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ નું ઉલ્લંઘન કરે છે, ત્યારે નક્કી કરવાનો વાસ્તવિક મુદ્દો એ છે કે, તેના શીર્ષક, પ્રસ્તાવના અને જોગવાઈઓ દ્વારા જાહેર કરાયેલ કાયદાના અંતર્ગત હેતુ અને નીતિને ધ્યાનમાં રાખીને, જે ગુનાઓની

ટ્રાયલ માટે સ્પેશિયલ કોર્ટની સ્થાપના કરવામાં આવી છે અને વિશેષ પ્રક્રિયા નિર્ધારિત કરવામાં આવી છે તે ગુનાઓનું વર્ગીકરણ ગેરવાજબી અથવા મનસ્વી અને તેથી સમાન રક્ષણની કલમનું ઉલ્લંઘન કરતું કહી શકાય કે કેમ;

(ii) એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કે કાયદાના શેડ્યૂલમાં દર્શાવેલ ગુનાઓના પ્રકારો યુદ્ધ પછીના સમયગાળા દરમિયાન ખૂબ જ સામાન્ય અને વ્યાપક હતા અને તેને અસરકારક રીતે નિયંત્રિત કરવા અને ઝડપથી ચલાવવા પડતા હતા, પ્રશ્નમાં રહેલા કાયદાને વર્ગીકરણના સંપૂર્ણ બુદ્ધિગમ્ય સિદ્ધાંત પર આધારિત હોવાનું માનવું જોઈએ, જેનો પ્રાપ્ત કરવાના ઉદ્દેશ્ય સાથે સ્પષ્ટ અને વાજબી સંબંધ છે, અને તે કોઈપણ રીતે બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ નું ઉલ્લંઘન કરતું નથી;

(iii) પડકારવામાં આવેલ કલમને માત્ર એટલા માટે અનુચ્છેદ ૧૪ નું ઉલ્લંઘન કરતી કહી શકાય નહીં કે સરકારને સ્પેશિયલ જજને કોઈ ચોક્કસ કેસ ફાળવવાનો વિવેકાધિકાર આપવામાં આવ્યો છે અને તે શેડ્યૂલમાં દર્શાવેલ ગુનાઓના તમામ કેસો સ્પેશિયલ કોર્ટને ફાળવવા માટે જરૂરી નથી, કારણ કે જો પડકારવામાં આવેલ કાયદો તે નીતિ સૂચવે છે જેણે તેને પ્રેરણા આપી છે અને તે હેતુ જે તે પ્રાપ્ત કરવા માંગે છે, તો માત્ર એ હકીકત કે કાયદો પોતે તે વ્યક્તિઓ અથવા વસ્તુઓનું સંપૂર્ણ અને ચોક્કસ વર્ગીકરણ કરતો નથી કે જેના પર તે લાગુ કરવામાં આવશે, પરંતુ કાયદાના પસંદગીના ઉપયોગને નિર્ધારિત ધોરણ અથવા અંતર્ગત નીતિ અને ઉદ્દેશ્ય અનુસાર કારોબારી સત્તા દ્વારા કરવા માટે છોડી દે છે,

તે તેને મનસ્વી અને તેથી અનુચ્છેદ ૧૪ માટે વાંધાજનક તરીકે નિંદા કરવા માટે પૂરતો આધાર નથી. આવા કાયદાના કિસ્સામાં તે સિદ્ધાંતમાં કોઈ ફરક પાડતો નથી કે કારોબારી સરકારને જે વિવેકાધિકાર સોંપવામાં આવ્યો છે તે વ્યક્તિગત કેસો અથવા ગુનાઓ, ગુનાઓના વર્ગો અથવા કેસોના વર્ગોની પસંદગી કરવાનો છે. કારણ કે, કોઈપણ કિસ્સામાં, પસંદગી કરવાનો વિવેકાધિકાર એક માર્ગદર્શિત અને નિયંત્રિત વિવેકાધિકાર છે, નહિ કે સંપૂર્ણ કે અબાધિત, અને તે સમાન રીતે દુરુપયોગ માટે જવાબદાર છે, પરંતુ જો કોઈપણ કેસમાં એવું દર્શાવવામાં આવે કે વિવેકાધિકારનો ઉપયોગ ધોરણની અવગણના કરીને અથવા કાયદાની જાહેર નીતિ અને ઉદ્દેશ્યથી વિરુદ્ધ કરવામાં આવ્યો છે, તો આવા ઉપયોગને અનુચ્છેદ ૧૪ હેઠળ પડકારી શકાય છે અને રદબાતલ કરી શકાય છે, જે તેના કાર્યક્ષેત્રમાં કારોબારી અને કાયદાકીય બંને કાર્યોનો સમાવેશ કરે છે.

વિવિધ બોઝ ન્યાયમૂર્તિ.-(i) ૨૬મી જાન્યુઆરી, ૧૯૫૦ સુધી, પડકારવામાં આવેલ કાયદો સારો કાયદો હતો અને તેથી વર્તમાન કેસ ચલાવવા માટે જે સ્પેશિયલ કોર્ટની રચના કરવામાં આવી હતી તે કાયદેસર રીતે રચવામાં આવી હતી અને ટ્રાયલ માટે સ્પેશિયલ જજને આ કેસની ફાળવણી પણ કાયદેસર હતી. પરંતુ જ્યારે નવું બંધારણ અમલમાં આવ્યું ત્યારે ૨૬મી જાન્યુઆરી, ૧૯૫૦ પછી ટ્રાયલ ચાલુ રાખવી ગેરકાયદેસર હતી કારણ કે તે તારીખ પછી અનુસરવામાં આવતી પ્રક્રિયા ઓછામાં ઓછી એક મહત્વપૂર્ણ વિગતમાં ભેદભાવપૂર્ણ હતી, એટલે કે, આરોપીને જ્યુરી દ્વારા ટ્રાયલનો લાભ મળ્યો ન હતો જે જો સામાન્ય

પ્રક્રિયા અનુસરવામાં આવી હોત તો તેઓને મળ્યો હોત.

(ii) પડકારવામાં આવેલ કાયદો જ્યાં સુધી તે સ્પેશિયલ કોર્સ અને સ્પેશિયલ જજોની સ્થાપના માટે જોગવાઈ કરે છે અને જ્યાં સુધી તે ગુનાઓના વર્ગો પસંદ કરે છે કે જે તેમના દ્વારા ચલાવી શકાય છે, તે આ કોર્ટના અગાઉના નિર્ણયોના આધારે માન્ય છે, પરંતુ કાયદાની કલમ ૪(૧) એટલી હદે ખરાબ છે કે તે પ્રાંતીય સરકારને નિર્દિષ્ટ વર્ગોમાંથી કેસો પસંદ કરવા અને તેમને સ્પેશિયલ કોર્સમાં મોકલવાની સત્તા આપે છે અને આમ સમાન વર્ગમાં માણસ-માણસ વચ્ચે ભેદભાવ કરે છે.

કોર્ટ દ્વારા એવું પણ ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૦ હેઠળ આરોપી પર એવા દંડ કરતાં વધુ દંડ લાદી શકાય નહીં જે ગુનો કરવામાં આવ્યો ત્યારે અમલમાં રહેલા કાયદા હેઠળ તેમના પર લાદવામાં આવી શક્યો હોત, ભલે ૧૯૪૯ નો કાયદો કોર્ટને વધુ દંડ લાદવાની સત્તા આપતો હોય.

રાવ શિવ બહાદુર સિંહ અને અન્ય વિ. ધ સ્ટેટ ઓફ વિંધ્ય પ્રદેશ ([૧૯૫૩] એસ.સી.આર. ૧૧૮૮) અનુસરવામાં આવ્યો.

અનવર અલી સરકારનો કેસ ([૧૯૫૨] એસ.સી.આર. ૨૮૪), કાસિમ રઝવીનો કેસ (૧૯૫૩ એસ.સી.આર. ૫૮૯), લક્ષ્મણદાસ કેવલરામ આહુજાનો કેસ ([૧૯૫૨] એસ.સી.આર. ૭૧૦) સમજાવવામાં આવ્યા.

સૌરાષ્ટ્ર કેસ ([૧૯૫૨] એસ.સી.આર. ૪૩૫) લાગુ કરવામાં આવેલ.

ક્રિમિનલ એપેલેટ જ્યુરિસ્ટિક્શન: ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૮૪/ ૧૯૫૨ અને ૮૫/૧૯૫૨

ભારતની સુપ્રિમ કોર્ટ દ્વારા ૧૭મી સપ્ટેમ્બર, ૧૯૫૧ ના રોજ મંજૂર કરાયેલી સ્પેશિયલ લીવ દ્વારા અપીલો, કલકત્તા ખાતેની હાઈકોર્ટ ઓફ જ્યુડિકેચરના ૬ઠ્ઠી જૂન, ૧૯૫૧ ના ચુકાદા અને આદેશ પરથી અનુક્રમે ૧૯૫૦ ની ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૭૫ અને ૧૭૬ માં, જે ૧૯૪૯ ના કેસ નં. ૨ માં અલીપોર, કલકત્તાની સ્પેશિયલ કોર્ટના ૨૯મી ઓગસ્ટ, ૧૯૫૦ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી ઉદ્ભવે છે.

ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૮૪/૧૯૫૨ માં અપીલકર્તા માટે એન. સી. ચેટરજી (તેમની સાથે એસ. એન. મુખર્જી અને પી. એન. મહેતા).

ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૮૫/૧૯૫૨ માં અપીલકર્તા માટે અજિત કુમાર દત્ત અને અરુણ કુમાર દત્ત.

બંને અપીલોમાં સામાવાળા માટે સી. કે. દફતરી, સોલિસિટર-જનરલ ફોર ઈન્ડિયા (તેમની સાથે બી. સેન).

૨૨/૦૫/૧૯૫૩. કોર્ટનો ચુકાદો પતંજલિ શાસ્ત્રી સી. જે. દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.

પતંજલિ શાસ્ત્રી સી. જે. વેસ્ટ બંગાળ ક્રિમિનલ લો એમેન્ડમેન્ટ

(સ્પેશિયલ કોર્ટ્સ) એક્ટ, ૧૯૪૯ હેઠળ રચાયેલી અલીપોર, કલકત્તાની સ્પેશિયલ કોર્ટ દ્વારા અપીલકર્તાઓની દોષસિદ્ધિ અને તેમના પર લાદવામાં આવેલી સજાની પુષ્ટિ કરતા કલકત્તા ખાતેની હાઇકોર્ટ ઓફ જ્યુડિકેચરના ૬ઠ્ઠી જાન્યુઆરી, ૧૯૫૧ ના આદેશ પરથી સ્પેશિયલ લીવ દ્વારા આ સંબંધિત અપીલો છે.

પ્રથમ અપીલકર્તા પશ્ચિમ બંગાળના કોસીપોર ખાતે સંખ્યાબંધ ગોડાઉન ધરાવતી કોર્પોરેટ કંપની શિવ જ્યુટ પ્રેસ લિમિટેડના મેનેજિંગ એજન્ટ કેદાર નાથ મોહનલાલની પેઢીના તમામ ભૌતિક સમયે માલિક હતા, અને બીજા અપીલકર્તા ભારત સરકારની સેવામાં એરિયા લેન્ડ હાયરિંગ એન્ડ ડિસ્પોઝલ ઓફિસર હતા. કંપનીના કેટલાક ગોડાઉનો સરકારે ૧૯૪૩ માં લશ્કરી હેતુઓ માટે માંગ્યા હતા અને ડિસેમ્બર, ૧૯૪૫ માં મુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા. અપીલકર્તાઓ પર, અન્ય બે લોકો સાથે જેમને શંકાનો લાભ આપીને નિર્દોષ છોડી મૂકવામાં આવ્યા હતા, છેતરપિંડી કરવાનું કાવતરું ઘડવાનો અને સરકાર સાથે છેતરપિંડી કરવાનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો કે તેઓએ તેમના અધિકારીઓને બીજા અપીલકર્તા દ્વારા કરવામાં આવેલી આકારણીના આધારે ગોડાઉનોને કથિત નુકસાન માટે વળતર તરીકે કંપની વતી પ્રથમ અપીલકર્તાને રૂ. ૪૭,૫૫૦ ચૂકવવા માટે પ્રેરિત કર્યા હતા, જે આકારણી બંને અપીલકર્તાઓની જાણકારી મુજબ ખોટી હતી. એવો પણ આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો કે બીજા અપીલકર્તાએ ગોડાઉનમાં સંગ્રહિત શણ (jute) ને છતની તિરાડોમાંથી વરસાદના પાણીના લીકેજથી થયેલા નુકસાન માટે કંપનીને રૂ. ૧,૨૮,૧૨૫ ની ચુકવણીની ભલામણ કરી હતી જેનું સમારકામ લશ્કરી સત્તાવાળાઓએ કર્યું ન હતું. આ દાવો, જોકે, ચૂકવવામાં આવ્યો ન હતો

કારણ કે બીજા અપીલકર્તાની ભલામણ ઉચ્ચ સત્તાવાળાઓ દ્વારા સ્વીકારવામાં આવી ન હતી જેમણે તપાસ માટે કલેમ્સ કમિશન (દાવા પંચ) ને મોકલ્યો હતો. અપીલકર્તાઓ પર તદનુસાર ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમો ૧૨૦બી અને ૪૨૦ અને પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટ (૧૯૪૭ નો એક્ટ નં. II) ની કલમ ૫(૨) હેઠળ ગુનાઓ આચર્યાનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો.

વેસ્ટ બંગાળ ક્રિમિનલ લો એમેન્ડમેન્ટ એક્ટ (જેને હવે પછી "એક્ટ" તરીકે ઓળખવામાં આવશે) ૨૩મી જૂન, ૧૯૪૯ ના રોજ અમલમાં આવ્યો, અને ૧૬મી સપ્ટેમ્બર, ૧૯૪૯ ના જાહેરનામા નં. ૫૧૪૧-જે દ્વારા, પશ્ચિમ બંગાળ સરકારે અપીલકર્તાઓ અને અન્ય બે સામેનો કેસ કાયદાની કલમ ૩ હેઠળ સરકાર દ્વારા રચાયેલ સ્પેશિયલ કોર્ટને ફાળવ્યો. ટ્રાયલ ૩જી જાન્યુઆરી, ૧૯૫૦ ના રોજ શરૂ થઈ, અને ૨૬મી જાન્યુઆરી, ૧૯૫૦ પહેલાં, જ્યારે બંધારણ અમલમાં આવ્યું ત્યારે, નવ પ્રોસિક્યુશન (ફરિયાદપક્ષ) સાક્ષીઓની મુખ્ય તપાસ કરવામાં આવી. કેટલાક વધુ સાક્ષીઓની તપાસ કર્યા પછી, ૨૭મી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૫૦ ના રોજ આરોપો ઘડવામાં આવ્યા હતા. ૯મી જૂન, ૧૯૫૦ ના રોજ, પ્રોસિક્યુશન (ફરિયાદપક્ષ) ના પુરાવા બંધ કરવામાં આવ્યા અને ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૩૪૨ હેઠળ અપીલકર્તાઓની તપાસ કરવામાં આવી. ૨૯મી ઓગસ્ટ, ૧૯૫૦ ના રોજ, સ્પેશિયલ જજે ચુકાદો આપ્યો અને અપીલકર્તાઓને તમામ ગુનાઓમાં દોષિત ઠેરવ્યા અને તેમને વિવિધ મુદતની સખત કેદ અને દંડની સજા ફટકારી. સામાન્ય કાયદા હેઠળ લાદવામાં આવેલી સજાઓ ઉપરાંત પ્રથમ

અપીલકર્તાને રૂ. ૫૦,૦૦૦ નો દંડ ફટકારવામાં આવ્યો હતો, જેમાં તેમના દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલા રૂ. ૪૭,૫૫૦ નો સમાવેશ થાય છે, જે કાયદાની કલમ ૯(૧) દ્વારા જરૂરી છે.

જોકે હાઈકોર્ટમાં કાયદાની બંધારણીયતાને પડકારવામાં આવી ન હતી, શ્રી ચેટરજીએ અપીલકર્તાઓ વતી તેને આ અપીલોમાં મુખ્ય મુદ્દો બનાવ્યો હતો. તેમણે દલીલ કરી હતી કે સ્પેશિયલ કોર્ટને અપીલકર્તાઓની ટ્રાયલ કરવાનું અને દોષિત ઠેરવવાનું કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી કારણ કે કાયદાની કલમ ૪, જે હેઠળ રાજ્ય સરકાર દ્વારા કેસ સ્પેશિયલ કોર્ટને ફાળવવામાં આવ્યો હતો, તે બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ નું ઉલ્લંઘન કરે છે કારણ કે

તેણે સરકારને સ્પેશિયલ કોર્ટ દ્વારા વિશેષ પ્રક્રિયા દ્વારા ટ્રાયલ માટે કોઈ ચોક્કસ કેસ પસંદ કરવા સક્ષમ બનાવ્યા જે પ્રક્રિયા હેઠળ ટ્રાયલ કરાયેલ વ્યક્તિઓને સામાન્ય પ્રક્રિયા હેઠળ ટ્રાયલ કરાયેલ વ્યક્તિઓ દ્વારા ભોગવવામાં આવતા અમુક ભૌતિક લાભોનો ઇનકાર કરે છે. વિદ્વાન વકીલે અનવર અલી સરકારના કેસ(૧) માં આ કોર્ટના બહુમતી નિર્ણય પર મજબૂત આધાર રાખ્યો હતો અને ખરેખર દાવો કર્યો હતો કે તે નિર્ણય વર્તમાન કેસને શાસન કરે છે. તેમણે વધુમાં દલીલ કરી હતી કે પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટની કલમ ૫(૨) હેઠળનો ગુનો ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડના શેડ્યૂલ II ના છેલ્લા મથાળાની આઈટમ (૧) હેઠળ માત્ર સેશન્સ કોર્ટ દ્વારા જ ચલાવી શકાય તેવો હતો કારણ કે તે કલમ હેઠળ ગુના માટે સાત વર્ષની જેલની સજાની જોગવાઈ છે, જેના પરિણામે જો

સામાન્ય પ્રક્રિયા અપનાવવામાં આવી હોત તો કલકત્તામાં થયેલી ટ્રાયલ હાઈકોર્ટમાં જ્યુરી દ્વારા કરવામાં આવી હોત. જોકે સ્પેશિયલ કોર્ટ દ્વારા ટ્રાયલ બંધારણના અમલ પહેલા શરૂ થઈ હતી, બંધારણ અમલમાં આવ્યા પછી જ્યુરી વિના તેનું ચાલુ રાખવું સમગ્ર ટ્રાયલને દૂષિત કરે છે, કારણ કે પછીના કોઈ પણ તબક્કે જ્યુરી દાખલ કરવી શક્ય ન હોત. આ મતના સમર્થનમાં તેમણે કાસિમ રઝવીના કેસ(૨) માં આ કોર્ટના બહુમતી ચુકાદામાં કેટલાક અવલોકનો પર આધાર રાખ્યો હતો. આ અવલોકનો લક્ષ્મણદાસ કેવલરામ આહુજાના કેસ(૩) માં બહુમતીના નિર્ણયને સમજાવવાના માર્ગ દ્વારા કરવામાં આવ્યા હતા જ્યાં એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે બોમ્બે પબ્લિક સેફ્ટી એક્ટની કલમ ૧૨ હેઠળ રચાયેલી સ્પેશિયલ કોર્ટ સમક્ષ બંધારણના અમલ પહેલાં લેવામાં આવેલી કાર્યવાહી, જે પશ્ચિમ બંગાળ એક્ટની કલમ ૫(૧) ની સમાન શરતોમાં હતી, તે બંધારણથી અપ્રભાવિત રહી હતી, જોકે કાયદા દ્વારા પ્રદાન કરવામાં આવેલી વિશેષ પ્રક્રિયા અનવર અલી સરકારના કેસ(૧) ને અનુસરીને ભેદભાવપૂર્ણ હોવાનું માનવામાં આવ્યું હતું. બીજી તરફ, સરકાર વતી સોલિસિટર-જનરલે ભારપૂર્વક જણાવ્યું કે નિર્ણય સ્પષ્ટપણે અલગ પાડી શકાય તેવો હતો અને આ કેસમાં કોઈ લાગુ પડતો ન હતો જે સૌરાષ્ટ્ર કેસ(૪) માં દર્શાવેલ સિદ્ધાંતો દ્વારા સંચાલિત થાય છે.

ઉપર ઉલ્લેખિત ચુકાદાઓના પ્રકાશમાં કાયદાની બંધારણીય માન્યતાની તપાસ કરતા પહેલા,

(૧) [૧૯૫૨] એસ.સી.આર. ૨૮૪.

(૨) [૧૯૫૩] એસ.સી.આર. ૫૮૯.

(૩) [૧૯૫૨] એસ.સી.આર. ૭૧૦.

(૪) [૧૯૫૨] એસ.સી.આર. ૪૩૫.

કાયદાની અંતર્ગત નીતિ અને ઉદ્દેશ્ય, તે કઈ બદીને દૂર કરવા માંગે છે અને તે હેતુ માટે તે કયા માધ્યમોનો ઉપયોગ કરે છે તે જાણવા માટે કાયદાની જોગવાઈઓ પર એક નજર કરવી જરૂરી છે.

આ કાયદાનું શીર્ષક "અમુક ગુનાઓની વધુ ઝડપી ટ્રાયલ અને વધુ અસરકારક સજા માટે જોગવાઈ કરવા માટેનો કાયદો" છે અને પ્રસ્તાવનામાં જાહેર કરવામાં આવ્યું છે કે કાયદા સાથે જોડાયેલા શેડ્યૂલમાં દર્શાવેલ "અમુક ગુનાઓની વધુ ઝડપી ટ્રાયલ અને વધુ અસરકારક સજા માટે જોગવાઈ કરવી યોગ્ય છે". પ્રાંતીય સરકારને નિર્દિષ્ટ વિસ્તારો માટે ફોજદારી અધિકારક્ષેત્રની સ્પેશિયલ કોર્ટ્સની રચના કરવાની અને આવી અદાલતોના પ્રમુખ તરીકે નિર્ધારિત લાયકાતો ધરાવતી વ્યક્તિઓને સ્પેશિયલ જજો તરીકે નિયુક્ત કરવાની સત્તા આપવામાં આવી છે (કલમો ૨ અને ૩). કલમ ૪ સ્પેશિયલ જજોના અધિકારક્ષેત્રને વ્યાખ્યાયિત કરે છે અને નીચે મુજબ વંચાય છે:

"૪. (૧) પ્રાંતીય સરકાર, સમયાંતરે અધિકૃત ગેઝેટમાં સૂચના દ્વારા, સ્પેશિયલ જજને ટ્રાયલ માટે કેસ ફાળવી શકે છે, અને સમયાંતરે આવી જ સૂચના દ્વારા કોઈપણ કેસને એક સ્પેશિયલ જજ પાસેથી બીજામાં ટ્રાન્સફર (તબદીલ) કરી શકે છે અને કોઈપણ કેસને સ્પેશિયલ જજના અધિકારક્ષેત્રમાંથી પાછો ખેંચી શકે છે અથવા કેસના વર્ણનમાં (પછી ભલે

તે આરોપીના નામમાં હોય કે આરોપોમાં અથવા અન્ય કોઈપણ રીતે) યોગ્ય લાગે તેવા સુધારા કરી શકે છે.

(૨) સ્પેશિયલ જજને પેટા-કલમ (૧) હેઠળ તે સમયે ફાળવવામાં આવેલા કેસોની ટ્રાયલ કરવાનું અધિકારક્ષેત્ર રહેશે, જે વિવિધ આરોપીઓ સામે શેડ્યૂલમાં દર્શાવેલ ગુનાઓ માટે પસંદ કરવામાં આવે છે, અને આ કાયદાની શરૂઆતમાં અથવા આવી ફાળવણીના સમયે કોઈપણ અદાલત અથવા અન્ય સ્પેશિયલ જજ સમક્ષ પેનિંગ (પડતર) રહેલ કોઈપણ આવો કેસ જે સ્પેશિયલ જજને ફાળવવામાં આવ્યો છે તેને ટ્રાન્સફર (તબદીલ) થયો હોવાનું માનવામાં આવશે.

(૩) ઉપર જણાવ્યા મુજબના કોઈપણ કેસની ટ્રાયલ કરતી વખતે, સ્પેશિયલ જજ કોઈપણ ગુનાની પણ ટ્રાયલ કરી શકે છે, ભલે તે શેડ્યૂલમાં દર્શાવેલ હોય કે ન હોય, જે એવો ગુનો છે કે જેના માટે આરોપી પર, ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૮૮૮ હેઠળ, તે જ ટ્રાયલમાં આરોપ મૂકી શકાય."

કલમ ૫ સ્પેશિયલ જજોની પ્રક્રિયા અને સત્તાઓ માટે જોગવાઈ કરે છે. તેઓને આરોપીને ટ્રાયલ માટે તેમની કોર્ટમાં સોંપ્યા વિના ગુનાઓની નોંધ લેવાની સત્તા છે અને વોરંટ કેસોની ટ્રાયલ માટે ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડ દ્વારા નિર્ધારિત પ્રક્રિયાનું પાલન કરવું જરૂરી છે. સ્પેશિયલ જજો, રેકૉર્ડ કરવાના કારણોસર, કોઈપણ સાક્ષીને બોલાવવાનો ઇનકાર કરી શકે છે, જો આરોપીની

તપાસ કર્યા પછી સંતુષ્ટ થાય કે આવા સાક્ષીના પુરાવા ભૌતિક હશે નહીં અને કોઈપણ હેતુ માટે કોઈપણ ટ્રાયલ મુલતવી રાખવા માટે બંધાયેલા રહેશે નહીં સિવાય કે આવી મુલતવી, તેમના મતે, ન્યાયના હિતમાં જરૂરી હોય. ઉપરોક્ત સિવાય, કોડની જોગવાઈઓ જ્યાં સુધી કાયદા સાથે અસંગત ન હોય ત્યાં સુધી લાગુ કરવામાં આવે છે, અને ઉક્ત જોગવાઈઓના હેતુઓ માટે સ્પેશિયલ કોર્ટને જ્યુરી વિના અને એસેસર્સની મદદ વિના કેસ ચલાવતી સેશન્સ કોર્ટ ગણવામાં આવશે. કલમ ૬ દ્વારા હાઈકોર્ટને કોડના પ્રકરણ XXXI અને XXXII દ્વારા હાઈકોર્ટને આપવામાં આવેલી તમામ સત્તાઓ આપવામાં આવી છે જાણે સ્પેશિયલ જજની કોર્ટ સેશન્સ કોર્ટ હોય. કલમ ૭ કોઈપણ કેસને સ્પેશિયલ જજ પાસેથી ટ્રાન્સફર (તબદીલ) થતો અટકાવે છે, અને કલમ ૮ શેડ્યૂલમાં દર્શાવેલ ગુનાઓની ટ્રાયલમાં લાગુ થવા માટે પુરાવાના કેટલાક વિશેષ નિયમો નિર્ધારિત કરે છે. કલમ ૯ સજા અંગે કેટલીક વિશેષ જોગવાઈઓ ઘડે છે. પેટા-કલમ (૧) જોગવાઈ કરે છે કે સ્પેશિયલ જજ કાયદા દ્વારા અધિકૃત કોઈપણ સજા ઉપરાંત વધુ દંડ લાદશે જે ગુના દ્વારા ગુનેગાર દ્વારા પ્રાપ્ત કરાયેલા નાણાં અથવા અન્ય મિલકતના મૂલ્ય જેટલો હશે, અને પેટા-કલમ (૪) એવો દંડ વસૂલ કરવામાં આવે ત્યારે તે સરકારને ચૂકવવાની જરૂર પડે છે જેને ગુનાથી નુકસાન થયું હોય અથવા જો એવી એક કરતાં વધુ સરકાર હોય તો દરેકે સહન કરેલા નુકસાનના પ્રમાણમાં તેમની વચ્ચે રકમનું વિતરણ કરવું. કલમ ૧૦ પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટ, ૧૯૪૭ ની જોગવાઈઓને કાયદા હેઠળની ટ્રાયલોને લાગુ કરે છે. શેડ્યૂલ સ્પેશિયલ જજો દ્વારા ચલાવી શકાય તેવા ગુનાઓની આઠ શ્રેણીઓ દર્શાવે છે.

ફકરા ૧, ૨, ૩ અને ૪ એવા ગુનાઓથી સંબંધિત છે જેમાં સરકારી કર્મચારીઓ સંકળાયેલા હોય અથવા સરકારી મિલકત અથવા નાણાંનું નુકસાન સામેલ હોય. ફકરો ૫ સંબંધિત છે

બનાવટી, હિસાબો ખોટા બનાવવા અને તેવા જ ગુનાઓ અંગે. ફકરો ૬ એસેન્શિયલ સપ્લાયઝ એક્ટ, ૧૯૪૬ હેઠળ સજાપાત્ર ગુનાઓનો સમાવેશ કરે છે અને ફકરો ૭ પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટ, ૧૯૪૭ ની કલમ ૫ હેઠળ સજાપાત્ર ગુનાઓનો સમાવેશ કરે છે, જ્યારે ફકરો ૮ અગાઉના ફકરાઓમાં દર્શાવેલ કોઈપણ ગુનાઓ કરવા માટેના કાવતરાઓ અને પ્રયાસો અને તેના દુષ્પ્રેરણ સાથે સંબંધિત છે.

શ્રી ચેટરજીના આગ્રહ મુજબ વર્તમાન કેસ અનવર અલી સરકારના કેસ(૧) ના ચુકાદા દ્વારા શાસન કરે છે કે સૌરાષ્ટ્ર કેસ(૨) માં નિર્ધારિત સિદ્ધાંતો દ્વારા સોલિસિટર-જનરલની દલીલ મુજબ, તેની તપાસ કરતા પહેલા, રફમી જાન્યુઆરી, ૧૯૫૦ પછી તેમના અસીલોને જ્યુરી ટ્રાયલના લાભથી વંચિત રાખવા વિશે શ્રી ચેટરજીની દલીલનો નિકાલ કરવો અનુકૂળ રહેશે. આ દલીલ, કાસિમ રઝવીના કેસ (૩) માંના અવલોકનો દ્વારા સમર્થિત હોવા છતાં, જેનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો છે, તેમ છતાં, અપીલકર્તાના કેસને પૂરતો આગળ લઈ જતી નથી, કારણ કે, પ્રશ્ન હજુ પણ રહે છે કે શું વર્તમાન કેસમાં પડકારવામાં આવેલ કાયદો અનુચ્છેદ ૧૪ માટે વાંધાજનક હતો જેમ કે પશ્ચિમ બંગાળ એક્ટની કલમ ૫(૧) અનવર અલી સરકારના કેસ (૪) માં હોવાનું માનવામાં

આવ્યું હતું. આ આપણને ઉપર જણાવેલ મુખ્ય પ્રશ્ન પર લાવે છે જેની હવે આપણે તપાસ કરવા આગળ વધીશું.

હવે, તે સારી રીતે સ્થાપિત છે કે બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ દ્વારા બાંધધરી આપવામાં આવેલા કાયદાઓનું સમાન રક્ષણ એવો અર્થ નથી કરતું કે તમામ કાયદાઓ પ્રકૃતિમાં સામાન્ય હોવા જોઈએ અને સાર્વત્રિક ઉપયોગના હોવા જોઈએ અને રાજ્ય પાસે કાયદાના હેતુઓ માટે વ્યક્તિઓ અથવા વસ્તુઓને અલગ પાડવા અને વર્ગીકૃત કરવાની સત્તા રહેશે નહીં. સાદા શબ્દોમાં કહીએ તો, વર્ગ અથવા વિશેષ કાયદામાં માત્ર એટલું જ જરૂરી છે કે કાયદાકીય વર્ગીકરણ મનસ્વી ન હોવું જોઈએ પરંતુ ધારાસભા જે ઉદ્દેશ્ય પ્રાપ્ત કરવા માંગે છે તેની સાથે વાજબી સંબંધ ધરાવતા બુદ્ધિગમ્ય સિદ્ધાંત પર આધારિત હોવું જોઈએ. જો કાયદો જે વર્ગીકરણ પર આધારિત છે તે આ જરૂરિયાત પૂરી કરે છે, તો પછી વ્યક્તિઓ અથવા વસ્તુઓના વર્ગ કે જેના પર તે લાગુ થાય છે અને અન્ય વ્યક્તિઓ અથવા વસ્તુઓ કે જેમને બાકાત રાખવામાં આવ્યા છે તેમની વચ્ચે કાયદો જે ભેદ પાડે છે

(૧) [૧૯૫૨] એસ.સી.આર. ૨૫૪.

(૨) [૧૯૫૨] એસ.સી.આર. ૪૩૫.

(૩) [૧૯૫૩] એસ.સી.આર. ૫૮૯.

કાયદાના કાર્યક્ષેત્રની બહાર કાયદાના સમાન રક્ષણના ઈનકાર તરીકે ગણી શકાય નહીં, કારણ કે, જો કાયદો તેના કાર્યક્ષેત્રમાં સર્વગ્રાહી હોય, તો વર્ગીકરણ કાયદાકીય હેતુ સાથે વાજબી સંબંધ ધરાવતા બુદ્ધિગમ્ય તફાવત પર

આધારિત હોવાનો કોઈ પ્રશ્ન જ ઊભો થઈ શકે નહીં. વાસ્તવિક મુદ્દો એ છે કે કાયદાના શીર્ષક, પ્રસ્તાવના અને ઉપર જણાવેલ જોગવાઈઓ દ્વારા જાહેર કરાયેલા કાયદાના અંતર્ગત હેતુ અને નીતિને ધ્યાનમાં રાખીને, જે ગુનાઓની ટ્રાયલ માટે સ્પેશિયલ કોર્ટની સ્થાપના કરવામાં આવી છે અને વિશેષ પ્રક્રિયા નિર્ધારિત કરવામાં આવી છે તેનું વર્ગીકરણ ગેરવાજબી અથવા મનસ્વી અને તેથી, સમાન રક્ષણની કલમનું ઉલ્લંઘન કરતું કહી શકાય કે કેમ.

આ પ્રશ્ન પર વિચાર કરતી વખતે સ્વીકૃત સિદ્ધાંતને લાગુ કરવો ભાગ્યે જ જરૂરી છે કે "જો હકીકતોની કોઈ પણ સ્થિતિ વ્યાજબી રીતે વર્ગીકરણને ટકાવી રાખવા માટે કલ્પી શકાય છે, તો તે હકીકતોની સ્થિતિનું અસ્તિત્વ માની લેવું જોઈએ" [વિલિસ દ્વારા બંધારણીય કાયદામાંથી અવતરણ, ચિરંજીવ લાલના કેસ(૧) માં ફઝલ અલી ન્યાયમૂર્તિ મુજબ]. વર્તમાન કિસ્સામાં, તે જાણીતું છે કે યુદ્ધ પછીના સમયગાળા દરમિયાન યુદ્ધ ચાલુ રહેવા દરમિયાન સ્થાપિત વિવિધ સંસ્થાઓ અને સ્થાપનાઓને બંધ કરવી પડી હતી, અને આવશ્યક પુરવઠાનું વિતરણ અને નિયંત્રણ, અનાજની ફરજિયાત ખરીદી, સંચિત સ્ટોર્સનો નિકાલ, યુદ્ધના હિસાબોનું સમાધાન અને યુદ્ધ સમયના ઉદ્યોગોને સમેટી લેવાનું કામ હાથ ધરવું પડ્યું હતું. આ કામગીરીઓએ આવી કામગીરીનો હવાલો સંભાળતા જાહેર સેવાઓમાં અપ્રમાણિક વ્યક્તિઓને ભ્રષ્ટ આચરણ અને સામાજિક વિરોધી કૃત્યો દ્વારા પોતાને સમૃદ્ધ કરવાની વિશેષ તકો પૂરી પાડી હતી જેનાથી સરકારને ઘણું નુકસાન થયું હતું. આ પૃષ્ઠભૂમિમાં જોતાં, એવું જોવામાં આવશે કે મોટાભાગે કાયદાના શેડ્યૂલમાં દર્શાવેલ ગુનાઓના પ્રકારો એવા છે જે આ સમયગાળા

દરમિયાન સામાન્ય અને વ્યાપક હતા, અને દેખીતી રીતે આવા ગુનાઓના આચરણને અટકાવવા, અથવા તેના પર અસરકારક નિયંત્રણ મૂકવા માટે જ વિવાદિત કાયદાની જરૂરિયાત ઊભી થઈ હતી. સામાન્ય કાયદા હેઠળ નિર્ધારિત દંડ ઉપરાંત, આકરો દંડ લાદવાની કાયદાની નીતિ સ્પષ્ટપણે છે જે ગુનેગારને

(૧) [૧૯૫૦] એસ.સી.આર. ૮૬૯, ૮૭૭.

ગુના દ્વારા તેણે મેળવેલા ગેરકાયદેસર લાભને પાછો આપવા મજબૂર કરશે, અને જ્યાં આવા લાભો સરકારોના ભોગે મેળવવામાં આવ્યા હોય, ત્યાં ગુના દ્વારા તેમને થયેલા નુકસાનના પ્રમાણમાં તેમની વચ્ચે વસૂલ કરેલી રકમનું વિતરણ કરવું. આ કાયદાકીય ઉદ્દેશ્ય માત્ર કાયદાની પ્રસ્તાવનામાં જ નહીં પરંતુ કલમ ૯ માં પણ સ્પષ્ટપણે દર્શાવવામાં આવ્યો છે જે ગુનેગાર દ્વારા ગુના દ્વારા પ્રાપ્ત કરેલી રકમના સમાન મૂલ્યના વિશેષ વળતરના દંડ માટે જોગવાઈ કરે છે અને, કારણ કે આવા ગુનાઓ સંડોવતા કેસો તે સમયે અસંખ્ય હોવાનું જાણીતું હતું, આવા કેસોની સામાન્ય પ્રક્રિયા હેઠળ શક્ય તેટલી ઝડપી ટ્રાયલ કદાચ જરૂરી માનવામાં આવતી હતી. આથી ટૂંકી અને સરળ પ્રક્રિયા હેઠળ વિશેષ પ્રકારના ગુનાઓ સાથે વ્યવહાર કરવા માટે સ્પેશિયલ કોર્ટ્સની સિસ્ટમ તૈયાર કરવામાં આવી હતી, અને અમને લાગે છે કે પ્રશ્નમાં રહેલ કાયદો પ્રાપ્ત કરવાના ઉદ્દેશ્ય સાથે સ્પષ્ટ અને વાજબી સંબંધ ધરાવતા વર્ગીકરણના સંપૂર્ણ બુદ્ધિગમ્ય સિદ્ધાંત પર આધારિત છે.

શ્રી ચેટરજી દલીલ કરે છે કે શેડ્યૂલમાં દર્શાવેલ ગુનાઓમાં ગુનેગારને કોઈ

આર્થિક લાભ થવો અથવા તેના દ્વારા અન્ય મિલકતનું સંપાદન અથવા કોઈપણ સરકારને કોઈ નુકસાન થવું જરૂરી નથી, અને તે વર્ગીકરણ, તેથી, તે વિચારણા પર આધારિત હોવાનું કહી શકાય નહીં. વકીલે ખાસ કરીને પાંચમા ફક્કરામાં સમાવિષ્ટ ગુનાઓનો ઉલ્લેખ કર્યો, એટલે કે, બનાવટી, નકલી સીલ બનાવવા અને રાખવા, હિસાબો ખોટા બનાવવા, વગેરે, ઉદાહરણ તરીકે. જોકે, એવું અવલોકન કરી શકાય કે કલમ ૯(૧), જે સ્પેશિયલ કોર્ટ માટે તેના દ્વારા ટ્રાયલ અને દોષિત ઠરેલા વ્યક્તિઓ પર ઉપર જણાવેલ પ્રકારનો વધારાનો વળતરનો દંડ લાદવો ફરજિયાત બનાવે છે, તે દર્શાવે છે કે માત્ર એવા ગુનાઓ, જે, સ્વતંત્ર રીતે અથવા શેડ્યૂલમાં દર્શાવેલ અન્ય લોકો સાથે સંયોજનમાં, આવા આર્થિક લાભ અથવા અન્ય લાભમા પરિણમ્યા હોવાની શંકા છે અને, તેથી, વળતરના દંડને પાત્ર છે, તેઓને ટ્રાયલ માટે સ્પેશિયલ કોર્ટમાં ફાળવવામાં આવશે. તે જાણીતું છે કે ફક્કરા ૫ માં દર્શાવેલ ગુનાઓની રચના કરતા કૃત્યો મોટાભાગે શેડ્યૂલમાં દર્શાવેલ અન્ય ગુનાઓના આચરણને સરળ બનાવવા માટે કરવામાં આવે છે, અને તેનો સહાયક ગુનાઓ તરીકે સારી રીતે સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હશે. અનુચ્છેદ ૧૪ એવો આગ્રહ કરતું નથી કે કાયદાકીય વર્ગીકરણ હોવું જોઈએ

વૈજ્ઞાનિક રીતે સંપૂર્ણ અથવા તાર્કિક રીતે પૂર્ણ અને અમે એ સૂચન સ્વીકારી શકતા નથી કે કાયદામાં કરવામાં આવેલ વર્ગીકરણ કોઈ બુદ્ધિગમ્ય સિદ્ધાંત પર આધારિત નથી અને, તેથી, મનસ્વી છે.

આગળ એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે એવું ધારી લઈએ કે નિર્ધારિત ગુનાઓ અને તે ગુનાઓ કરવાના આરોપી વ્યક્તિઓ યોગ્ય રીતે એવો વર્ગ બનાવી શકે છે કે જેના સંદર્ભમાં વિશેષ કાયદો ઘડી શકાય, કાયદાની કલમ ૪ ભેદભાવપૂર્ણ અને રદબાતલ છે, કારણ કે તે પ્રાંતીય સરકારને કોઈપણ નિર્દિષ્ટ શ્રેણીઓમાં આવતા ગુનાનો આક્ષેપ ધરાવતી વ્યક્તિના કોઈપણ ચોક્કસ "કેસ" ને સ્પેશિયલ કોર્ટને વિશેષ પ્રક્રિયા હેઠળ ટ્રાયલ માટે ફાળવવાનો અબાધિત વિવેકાધિકાર આપે છે, જ્યારે સમાન શ્રેણીના અન્ય ગુનેગારોને સામાન્ય અદાલતો દ્વારા ટ્રાયલ માટે છોડી દેવામાં આવી શકે છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, કલમ ૪ પ્રાંતીય સરકારને સ્પેશિયલ કોર્ટ દ્વારા ટ્રાયલ માટે સમાન ગુના અથવા ગુનાઓના આરોપી વ્યક્તિઓ વચ્ચે ભેદભાવપૂર્ણ પસંદગી કરવાની પરવાનગી આપે છે, અને પસંદગીની આવી સંપૂર્ણ અને માર્ગદર્શન વિનાની સત્તા, જોકે તેનો ઉપયોગ શેડ્યૂલમાં દર્શાવેલ ગુનાઓ અથવા ગુનાઓના વર્ગોમાં થવો જોઈએ, તે અનવર અલી સરકારના કેસ(૧) માં પડકારવામાં આવેલા કાયદા દ્વારા રાજ્ય સરકારને આપવામાં આવેલી ફોજદારી કાયદાની સમગ્ર શ્રેણીમાંથી પસંદગીની વ્યાપક સત્તા કરતાં ઓછી ભેદભાવપૂર્ણ નથી. ભેદભાવનો દોષ, એવું કહેવાય છે, સમાન સ્થિતિ અને સંજોગોમાં રહેલા વ્યક્તિઓના વર્ગમાંથી અલગ વર્તન માટે એકને અલગ પાડવાની માર્ગદર્શન વિનાની અને અપ્રતિબંધિત સત્તામાં રહેલો છે, પછી ભલે તે વર્ગ મોટો હોય કે નાનો. આ દલીલ તે કિસ્સાઓ વચ્ચેના તફાવતને અવગણે છે જ્યાં ધારાસભા પોતે વ્યક્તિઓ અથવા વસ્તુઓનું સંપૂર્ણ વર્ગીકરણ કરે છે અને તેઓને તે કાયદો લાગુ કરે છે જે તે ઘડે

છે, અને અન્ય કિસ્સાઓ જ્યાં ધારાસભા ફક્ત આપેલ વર્ણનનો જવાબ આપતી અથવા અમુક સામાન્ય લાક્ષણિકતાઓ દર્શાવતી વ્યક્તિઓ અથવા વસ્તુઓને લાગુ કરવાના કાયદાને નિર્ધારિત કરે છે, પરંતુ ચોક્કસ અને સંપૂર્ણ વર્ગીકરણ કરવામાં અસમર્થ હોવાને કારણે, વહીવટી સત્તાવાળાઓ પર છોડી દે છે કે કાયદાનો પસંદગીયુક્ત ઉપયોગ વ્યક્તિઓ અથવા વસ્તુઓને કરે

(૧) [૧૯૫૨] એસ.સી.આર. ૨૮૪.

વ્યાખ્યાયિત જૂથ, જ્યારે ધોરણો નક્કી કરતી વખતે અથવા ઓછામાં ઓછા સ્પષ્ટ શબ્દોમાં અંતર્ગત નીતિ અને ઉદ્દેશ્ય સૂચવતી વખતે, જેના અનુસાર, અને જેની પરિપૂર્ણતામાં, વહીવટી સત્તાવાળાઓ કાયદાની કામગીરી હેઠળ લાવવાની વ્યક્તિઓ અથવા વસ્તુઓની પસંદગી કરે તેવી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે. આ પ્રકારના કાયદાનું એક પરિચિત ઉદાહરણ પ્રિવેન્ટિવ ડિટેન્શન એક્ટ, ૧૯૫૦ છે, જેણે, કયા વર્ગના કેસોમાં અને કયા હેતુઓ માટે નિવારક અટકાયતનો આદેશ આપી શકાય તે દર્શાવ્યા પછી, કારોબારી સત્તાવાળાઓને કાયદા હેઠળ લાવવા માટે ચોક્કસ વ્યક્તિઓ પસંદ કરવાની વિવેકાધિકારી સત્તા આપે છે. મુદ્દાનું બીજું ઉદાહરણ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની તે જોગવાઈઓ દ્વારા આપવામાં આવે છે જે જાહેર સેવકો દ્વારા તેમના સત્તાવાર કૃત્યોના સંબંધમાં ગુનાઓ માટે સરકારની મંજૂરી વિના કાર્યવાહીમાંથી મુક્તિ પૂરી પાડે છે, કાયદાની નીતિ એવી છે કે જાહેર અધિકારીઓને ખાનગી કાર્યવાહી દ્વારા બિનજરૂરી રીતે હેરાન ન કરવા જોઈએ સિવાય કે સરકારના મતે, જાહેર સેવક સામે કાર્યવાહી કરવા માટે વાજબી આધારો હોય જે તે મુજબ મંજૂરી આપવાની

શરત હોવી જોઈએ. તેથી, એ કહેવું યોગ્ય નથી કે કાયદાની કલમ ૪ બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ નું ઉલ્લંઘન કરે છે માત્ર એટલા માટે કે સરકાર શેડ્યૂલમાં દર્શાવેલ ગુનાઓના તમામ કેસો સ્પેશિયલ જજોને ફાળવવા માટે બંધાયેલી નથી પરંતુ આ બાબતમાં વિવેકાધિકાર ધરાવે છે.

અમુક ગુનાઓની ટ્રાયલ માટે વિશેષ પ્રક્રિયાની જોગવાઈ કરતો કાયદો ભેદભાવપૂર્ણ છે કે નહીં અને અનુચ્છેદ ૧૪ નું ઉલ્લંઘન કરે છે કે નહીં તે દરેક કેસમાં નક્કી કરવું જોઈએ, કારણ કે, તમામ કેસોને લાગુ પડતો કોઈ સામાન્ય નિયમ સુરક્ષિત રીતે નિર્ધારિત કરી શકાતો નથી. ચોક્કસ સંજોગોમાં કાયદાની કામગીરીનું વ્યવહારિક મૂલ્યાંકન જરૂરી છે. રેખાની દરેક બાજુએ કેસો જોવા મળે છે: અનવર અલી સરકારનો કેસ(૧) એક બાજુએ સત્તાધિકાર છે; સૌરાષ્ટ્ર કેસ (૨) બીજી બાજુએ છે. આ કેસોમાં આપવામાં આવેલા ચુકાદાઓ અને તેમના પર આધારિત નિર્ણયોમાં અહીં અને ત્યાંના વિધાનો સિવાય, તેમાં સામેલ સિદ્ધાંતનો કોઈ વાસ્તવિક સંઘર્ષ નથી. અનવર અલી સરકારના કેસ(૧) માં બહુમતીનો નિર્ણય એ દૃષ્ટિકોણ પર આગળ વધ્યો હતો કે કોઈ ધોરણ નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યું ન હતું

(૧) [૧૯૫૨] એસ.સી.આર. ૨૮૪.

(૨) [૧૯૫૨] એસ.સી.આર. ૪૩૫.

અને કાયદામાં પ્રદાન કરેલ વિશેષ પ્રક્રિયા હેઠળ ટ્રાયલ માટે સ્પેશિયલ કોર્ટને સંદર્ભ માટે "કેસ" પસંદ કરવામાં સરકાર દ્વારા વિવેકાધિકારના ઉપયોગને માર્ગદર્શન આપવા માટે તે કેસમાં પડકારવામાં આવેલ કાયદામાં કોઈ સિદ્ધાંત

અથવા નીતિ જાહેર કરવામાં આવી ન હતી. પસંદગી માટે માર્ગદર્શક સિદ્ધાંતના સૂચક તરીકે જે કંઈ પણ આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો તે પશ્ચિમ બંગાળ એક્ટની પ્રસ્તાવનામાં દર્શાવ્યા મુજબ, "અમુક ગુનાઓની ઝડપી ટ્રાયલ" માટે જોગવાઈ કરવાનો ઉદ્દેશ્ય હતો, પરંતુ બહુમતી વિદ્વાન ન્યાયાધીશોએ તેને વર્ગીકરણ માટે વાજબી આધાર બનાવવા માટે ખૂબ અનિશ્ચિત અને અસ્પષ્ટ તરીકે બાજુ પર મૂકી દીધો હતો. "ગુનાઓની ઝડપી ટ્રાયલ", મહાજન ન્યાયમૂર્તિએ અવલોકન કર્યું, "કદાચ કાયદા માટેનું કારણ અને હેતુ હોઈ શકે પરંતુ તે ગુનાઓ અથવા કેસોના વર્ગીકરણ સમાન નથી..... મારા મતે આ શબ્દના વાસ્તવિક અર્થમાં કોઈ વર્ગીકરણ બિલકુલ નથી કારણ કે તે એવી કોઈપણ લાક્ષણિકતાઓ પર આધારિત નથી કે જે કાયદા દ્વારા નિર્ધારિત વિશેષ પ્રક્રિયાને આધીન થનારી વ્યક્તિઓ અથવા કેસો માટે વિશિષ્ટ હોય" (પૃષ્ઠ ૩૧૪). મુખર્જી ન્યાયમૂર્તિએ કહ્યું, "મારો ચોક્કસ અભિપ્રાય છે કે ઝડપી ટ્રાયલની જરૂરિયાત એ કરવામાં આવેલા ભેદભાવ માટે તર્કસંગત આધાર બનાવવા માટે ખૂબ જ અસ્પષ્ટ, અનિશ્ચિત અને ભ્રામક માપદંડ છે. ઝડપી ટ્રાયલની જરૂરિયાત કદાચ ધારાસભાના ધ્યાનમાં રહેલો ઉદ્દેશ્ય હોઈ શકે અથવા તે કાયદો ઘડવાનો પ્રસંગ હોઈ શકે. એક રીતે ઝડપી નિકાલ એ એવી બાબત છે જે તમામ કાનૂની કાર્યવાહીઓમાં ઇચ્છનીય છે. આ કોઈ વાજબી વર્ગીકરણ નથી પરંતુ મનસ્વી પસંદગી છે" (પૃષ્ઠ ૩૨૮). સમાન અવલોકનો દાસ અને ચંદ્રશેખર ઐયર ન્યાયમૂર્તિઓના ચુકાદાઓમાં અનુક્રમે પૃષ્ઠ ૩૨૮ અને ૩૫૨ પર જોવા મળે છે.

એ જોવા મળશે કે અનવર અલી સરકારના કેસ(૧) માં બહુમતી ન્યાયાધીશોનો મુખ્ય તર્ક જે ઉપર કાઢવામાં આવેલા ફકરાઓમાં દર્શાવેલ છે તે પ્રશ્નમાં રહેલા કાયદાને ભાગ્યે જ લાગુ પડે છે જે વર્ગીકરણ પર આધારિત છે જે, અસામાન્ય યુદ્ધ પછીની આર્થિક અને સામાજિક પરિસ્થિતિઓના સંદર્ભમાં સરળતાથી સમજી શકાય તેવું છે અને સ્પષ્ટપણે કાયદાકીય હેતુ પૂરો પાડવા માટે ગણવામાં આવે છે. કેસ, અમારા મતે, સૌરાષ્ટ્ર રૂલિંગ (૨) ની સમાન બાજુએ આવે છે જ્યાં અનવર અલી સરકારના કેસ(૧) ને અલગ પાડવામાં આવ્યો હતો

(૧) [૧૯૫૨] એસ.સી.આર. ૨૮૪.

(૨) [૧૯૫૨] એસ.સી.આર. ૪૩૫.

અગાઉના કેસમાં બહુમતીના નિર્ણયમાં પક્ષકાર બનેલા ત્રણ વિદ્વાન ન્યાયાધીશો દ્વારા. ફઝલ અલી ન્યાયમૂર્તિએ અવલોકન કર્યું: "જોકે પશ્ચિમ બંગાળ એક્ટ અને વર્તમાન વટહુકમ વચ્ચે એક ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ તફાવત છે જે, મારા મતે, આવું ઔચિત્ય (વટહુકમને સમર્થન આપવા માટે) પૂરું પાડે છે, અને હું શક્ય તેટલા ટૂંકમાં તેનો સંદર્ભ આપવાનો પ્રયાસ કરીશ. મને લાગે છે કે કારણ વગરના ભેદભાવ અને કારણ સાથેના ભેદભાવ વચ્ચે ભેદ પાડવો જોઈએ.પશ્ચિમ બંગાળ એક્ટ સામેનો મુખ્ય વાંધો એ હતો કે તેણે કારણ વગર અથવા કોઈપણ તર્કસંગત આધાર વિના ભેદભાવને મંજૂરી આપી..... કાયદાના ઉદ્દેશ્ય તરીકે 'ઝડપી ટ્રાયલ' નો માત્ર ઉદ્દેશ્ય કરવાથી 'ખામી દૂર' થઈ ન હતી, કારણ કે આ અભિવ્યક્તિથી કયા કેસોમાં ઝડપી ટ્રાયલની જરૂર છે તે નક્કી કરવામાં કોઈ મદદ મળી ન હતી. ..(સૌરાષ્ટ્ર વટહુકમમાં) નિશ્ચિત ઉદ્દેશ્યનું સ્પષ્ટ

પઠન રાજ્ય સરકારને વટહુકમની જોગવાઈઓ લાગુ કરવાના હેતુ માટે અને જાહેર સલામતી, જાહેર વ્યવસ્થાની જાળવણી અને શાંતિ અને સુલેહની જાળવણીને અસર કરતા હોય તેવા જ ગુનાઓ અથવા કેસો પસંદ કરવા માટે વર્ગીકરણનો એક મૂર્ત અને તર્કસંગત આધાર પૂરો પાડે છે. આમ કલમ ૧૧ હેઠળ, રાજ્ય સરકાર પાસેથી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે કે તે વિશેષ પ્રક્રિયા અનુસાર સ્પેશિયલ કોર્ટમાં ચલાવવા માટે માત્ર એવા ગુનાઓ અથવા ગુનાઓના વર્ગ અથવા કેસોના વર્ગની પસંદગી કરશે, જે જાહેર સલામતી, જાહેર વ્યવસ્થાની જાળવણી વગેરેને અસર કરવા માટે ગણવામાં આવે છે." (પૃષ્ઠ ૪૪૮-૪૪૯). લગભગ આ આખો તર્ક પ્રસ્તુત કેસમાં પડકારવામાં આવેલા કાયદાને મ્યુટેટિસ મ્યુટેન્ડિસ (યોગ્ય ફેરફારો સાથે) લાગુ પડશે. મુખર્જી ન્યાયમૂર્તિએ, સમાન આધારો પર અનવર અલી સરકારના કેસ(૧) ને અલગ પાડ્યા પછી, કહ્યું: "આ નવો વટહુકમ પસાર કરવાનો ઉદ્દેશ્ય અગાઉનો વટહુકમ જે માટે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો તે જ સમાન છે, અને આસપાસના સંજોગો સાથે ધ્યાનમાં લેવામાં આવતા બાદમાંની પ્રસ્તાવના એક નિશ્ચિત કાયદાકીય નીતિ જાહેર કરે છે જેને કાયદામાં સમાવિષ્ટ વિવિધ જોગવાઈઓ દ્વારા અમલમાં મૂકવાની માંગ કરવામાં આવી છે. જો અસામાન્ય પરિસ્થિતિનો સામનો કરવા માટે સ્પેશિયલ કોર્ટ્સ જરૂરી માનવામાં આવતી હોય, તો એવું કહી શકાય નહીં કે રાજ્ય સરકારને ટ્રાયલ માટે ગુનાઓ પસંદ કરવાની સત્તા સોંપવી

આવી અદાલતો દ્વારા કોઈપણ રીતે ગેરવાજબી છે." (પૃષ્ઠ ૪૬૩. ઈટાલિક્સ મારા છે). છેલ્લું વાક્ય પ્રસ્તુત કેસમાં યોગ્ય રીતે લાગુ પડે છે.

એ યાદ રાખવું જોઈએ કે સૌરાષ્ટ્ર વટહુકમની કલમ ૧૧ પશ્ચિમ બંગાળ સ્પેશિયલ કોર્ટ્સ એક્ટની કલમ ૫(૧) જેવી જ શરતોમાં હતી. એ વાંધાનો જવાબ આપતા કે તે કારોબારી સરકારના સંપૂર્ણ અને અપ્રતિબંધિત વિવેકાધિકાર પર સ્પેશિયલ કોર્ટ સમક્ષ મૂકવા માટેના કેસોની પસંદગી અથવા વર્ગીકરણ કરવાની ફરજ સોંપે છે, વિદ્વાન ન્યાયાધીશે અવલોકન કર્યું: "કોઈ કાયદાને ભેદભાવપૂર્ણ તરીકે વખોડવામાં આવશે નહીં, કારણ કે તે પોતે વર્ગીકરણ કરતું નથી પરંતુ, તેની નીતિને અમલમાં મૂકવાની અસરકારક રીત તરીકે, તે અમુક અધિકારીઓ અથવા વહીવટી સંસ્થાઓને કરવાની સત્તા સોંપે છે." (પૃષ્ઠ ૪૫૯)..... "મારા મતે, જો કાયદાકીય નીતિ સ્પષ્ટ અને નિશ્ચિત હોય અને, તે નીતિને અમલમાં મૂકવાની એક અસરકારક પદ્ધતિ તરીકે, કાયદા દ્વારા વહીવટકર્તાઓ અથવા અધિકારીઓના જૂથને ચોક્કસ વર્ગો અથવા વ્યક્તિઓના જૂથો પર કાયદાનો પસંદગીયુક્ત ઉપયોગ કરવા માટે વિવેકાધિકાર આપવામાં આવે છે, તો કાયદાને પોતે ભેદભાવપૂર્ણ કાયદાના ટુકડા તરીકે વખોડી શકાતો નથી. આવા કિસ્સાઓમાં કારોબારી સંસ્થાને આપવામાં આવેલી સત્તા કાયદામાં દર્શાવેલ ઉદ્દેશ્ય અનુસાર કાયદાના વિષય-વસ્તુનું વર્ગીકરણ કરવાની ફરજ તેના પર આચાત કરશે. આવા સંજોગોમાં સત્તાવાર એજન્સીઓને આપવામાં આવતો વિવેકાધિકાર એ માર્ગદર્શન વિનાનો વિવેકાધિકાર નથી; તેનો ઉપયોગ તે નીતિને અનુરૂપ હોવો જોઈએ જેને અમલમાં મૂકવા માટે વિવેકાધિકાર આપવામાં આવ્યો છે, અને તે ઉદ્દેશ્યના સંબંધમાં જ વર્ગીકરણની ઔચિત્યની ચકાસણી કરવી પડશે." (પૃષ્ઠ ૪૬૦).

દાસ ન્યાયમૂર્તિએ કોઈ શંકા વિના એ હકીકત પર ભાર મૂક્યો હતો કે જોકે સૌરાષ્ટ્ર વટહુકમની કલમ ૧૧ પશ્ચિમ બંગાળ એક્ટની કલમ ૫(૧) સમાન શબ્દોમાં હતી, તેમ છતાં કોર્ટે પછીના કાયદાના ભેદભાવપૂર્ણ પાત્ર પર વિચાર કરવો પડ્યો જ્યાં સુધી તે પશ્ચિમ બંગાળ સરકારને કોઈ વ્યક્તિગત કેસ ટ્રાયલ માટે સ્પેશિયલ કોર્ટમાં મોકલવાની સત્તા આપે છે, જ્યારે સૌરાષ્ટ્ર સરકારે, વટહુકમ હેઠળ જારી કરાયેલ નોટિફિકેશન (સૂચના) દ્વારા માત્ર અમુક ગુનાઓનો જ સંદર્ભ આપ્યો હોવાથી, કોર્ટને બંધારણીયતા પર વિચાર કરવાનું કહેવામાં આવ્યું હતું.

કલમ ૧૧ નો તે ભાગ જે કારોબારી સરકારને "ગુનાઓ, ગુનાઓના વર્ગો અને કેસોના વર્ગો" નો સંદર્ભ આપવા સક્ષમ બનાવે છે. જો કે, આ ત્રણ શ્રેણીઓના સંદર્ભમાં, વિદ્વાન ન્યાયાધીશે ઠેરવ્યું કે જૂના વટહુકમની પ્રસ્તાવનામાં, જેમાં સુધારા દ્વારા પડકારવામાં આવેલી જોગવાઈઓ દાખલ કરવામાં આવી હતી, કારોબારી સરકારને સ્પેશિયલ કોર્ટમાં સંદર્ભ માટે ગુનાઓ અથવા ગુનાઓના વર્ગો અથવા કેસોના વર્ગો પસંદ કરવામાં માર્ગદર્શન આપવા માટે નીતિનો પૂરતો સંકેત હતો, અને આમ તારણ કાઢ્યું: "મારા ચુકાદામાં કલમનો આ ભાગ, યોગ્ય રીતે અર્થઘટન અને સમજાયેલો, રાજ્ય સરકારને અનિયંત્રિત અને માર્ગદર્શન વિનાની સત્તા આપતો નથી. તેનાથી વિપરીત, આ શક્તિ યોગ્ય વર્ગીકરણ કરવાની જરૂરિયાત દ્વારા નિયંત્રિત છે જે પ્રસ્તાવના દ્વારા એ અર્થમાં માર્ગદર્શન આપવાનું છે કે વર્ગીકરણનો પ્રસ્તાવનામાં જણાવેલ કાયદાના ઉદ્દેશ્ય સાથે તર્કસંગત સંબંધ હોવો જોઈએ. તેથી તે મનસ્વી સત્તા

નથી. ધારાસભાએ વટહુકમના હેતુ માટે ગુનાઓ અથવા ગુનાઓના વર્ગો અથવા કેસોના વર્ગોને વર્ગીકૃત કરવાનું રાજ્ય સરકાર પર છોડી દીધું છે, કારણ કે રાજ્ય સરકાર રાજ્યની જરૂરિયાતો અને કટોકટીઓનો નિર્ણય લેવા માટે વધુ સારી સ્થિતિમાં છે, અને અદાલત રાજ્ય સરકારના નિર્ણયમાં હળવાશથી દખલ કરશે નહીં." (પૃષ્ઠ ૪૭૪).

બહુમતી ન્યાયાધીશોમાં મહાજન અને ચંદ્રશેખર ઐયર ન્યાયમૂર્તિઓએ એવો મત લીધો હતો કે પ્રસ્તાવના જે માત્ર જાહેર સલામતી, જાહેર વ્યવસ્થાની જાળવણી અને સૌરાષ્ટ્ર રાજ્યમાં શાંતિ અને સુલેહની જાળવણી માટે પ્રદાન કરવાની જરૂરિયાતનો ઉલ્લેખ કરે છે તે વર્ગીકરણના કોઈ સિદ્ધાંતને સૂચવતું નથી, કારણ કે ઉદ્દેશ્ય એક સામાન્ય હતો જેને દરેક પ્રબુદ્ધ સરકાર અથવા વહીવટી તંત્ર દ્વારા ધ્યાનમાં રાખવો પડે છે અને ગુનાઓ કરવા અને સજા આપવા સંબંધિત દરેક કાયદો આ જરૂરિયાત પર આધારિત હતો. તદનુસાર, તેમના મતે, સૌરાષ્ટ્ર કેસ(૧) માં બહુમતીનો નિર્ણય અનવર અલી સરકારના(૨) ના અગાઉના કેસમાં બહુમતી દ્વારા લેવામાં આવેલી સ્થિતિથી પીછેહઠ દર્શાવે છે. જો કે તે બની શકે, સૌરાષ્ટ્ર કેસ (૧) માં બહુમતીનો નિર્ણય એ સિદ્ધાંત સ્થાપિત કરતો જણાય છે કે

(૧) [૧૯૫૨] એસ.સી.આર. ૪૩૫.

(૨) [૧૯૫૨] એસ.સી.આર. ૨૮૪.

જો પડકારવામાં આવેલ કાયદો તે નીતિ સૂચવે છે જેણે તેને પ્રેરણા આપી છે અને તે ઉદ્દેશ્ય જે તે પ્રાપ્ત કરવા માંગે છે, માત્ર એ હકીકત કે કાયદો પોતે તે વ્યક્તિઓ અથવા વસ્તુઓનું સંપૂર્ણ અને ચોક્કસ વર્ગીકરણ કરતો નથી કે જેના

પર તે લાગુ કરવામાં આવશે, પરંતુ સૂચવેલ ધોરણ અથવા જાહેર કરાયેલ અંતર્ગત નીતિ અને ઉદ્દેશ્ય અનુસાર કારોબારી સત્તા દ્વારા કાયદાનો પસંદગીયુક્ત ઉપયોગ કરવા માટે છોડી દે છે તે તેને મનસ્વી તરીકે અને તેથી અનુચ્છેદ ૧૪ માટે વાંધાજનક તરીકે નિંદા કરવા માટે પૂરતો આધાર નથી.

આવા કાયદાના કિસ્સામાં સિદ્ધાંતમાં કોઈ ફરક પડી શકે નહીં કે કારોબારી સરકારને સોંપવામાં આવેલ વિવેકાધિકાર વ્યક્તિગત કેસો અથવા ગુનાઓ, ગુનાઓના વર્ગો અથવા કેસોના વર્ગોની પસંદગી કરવાનો છે. કારણ કે, કોઈપણ કિસ્સામાં, પસંદગી કરવાનો વિવેકાધિકાર એક માર્ગદર્શિત અને નિયંત્રિત વિવેકાધિકાર છે અને સંપૂર્ણ અથવા અબાધિત નથી અને તે સમાન રીતે દુરુપયોગ માટે જવાબદાર છે, પરંતુ જેમ કે નિર્દેશ કરવામાં આવ્યો છે, જો કોઈ પણ કેસમાં એવું દર્શાવવામાં આવે કે વિવેકાધિકારનો ઉપયોગ ધોરણની અવગણના કરીને અથવા કાયદાની જાહેર નીતિ અને ઉદ્દેશ્યથી વિરુદ્ધ કરવામાં આવ્યો છે, તો આવા ઉપયોગને અનુચ્છેદ ૧૪ હેઠળ પડકારી શકાય છે અને રદબાતલ કરી શકાય છે જે તેના કાર્યક્ષેત્રમાં કારોબારી અને કાયદાકીય બંને કાર્યોનો સમાવેશ કરે છે.

શ્રી ચેટરજીએ તેમની દલીલ દરમિયાન કલકત્તા હાઈકોર્ટના જે. કે. ગુપ્તા વિ. ધ સ્ટેટ(૧) માં એક નિર્ણય અમારા ધ્યાન પર લાવ્યો જ્યાં એક સ્પેશિયલ બેંચ (હેરિસ સી. જે., દાસ અને દાસ ગુપ્તા ન્યાયમૂર્તિઓ) એ એવો મત લેવા તરફ ઝુકાવ ધરાવતા હતા કે અત્યારે પડકાર હેઠળનો કાયદો ગુનાઓનો માન્ય વર્ગ

અથવા વર્ગો બનાવતો નથી, અને ઠેરવ્યું કે વર્ગીકરણ યોગ્ય હોવાનું માનવામાં આવે તો પણ, કલમ ૪(૧) બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ ની સત્તા બહાર હતી કારણ કે રાજ્ય સરકારને રાજ્ય સરકારની ઈચ્છા મુજબ સ્પેશિયલ કોર્ટમાં કેસો ફાળવવાની કે ન ફાળવવાની વિવેકાધિકારી સત્તા આપવામાં આવી હતી, અને આમ સમાન વર્ગમાં આવતા ગુનાના આરોપી વ્યક્તિઓ વચ્ચે ભેદભાવ કરવામાં આવ્યો હતો. અમે આ મત સાથે સંમત થવામાં અસમર્થ છીએ. એક જ પ્રકારના ગુનાના આચરણમાં હાજર હકીકતો અને સંજોગોમાં કેસથી કેસમાં અસંખ્ય ભિન્નતાઓ હોઈ શકે છે, અને તેમાંથી ઘણા કેસોમાં એવું કંઈ ન હોઈ શકે જે ન્યાયી ઠેરવે અથવા બોલાવે

(૧) (૧૯૫૨) ૫૬ સી.ડબલ્યુ.એન. ૭૦૧.

વિશેષ કાયદાની જોગવાઈઓના ઉપયોગ માટે. ઉદાહરણ તરીકે, ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમો ૪૧૪ અને ૪૧૭ એ કાયદાના શેડ્યૂલમાં સમાવિષ્ટ ગુનાઓમાં છે, પરંતુ તેઓ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૨૬૦ હેઠળ સંક્ષિપ્ત રીતે ચલાવવા યોગ્ય છે જ્યાં સંબંધિત મિલકતનું મૂલ્ય પચાસ રૂપિયાથી વધુ ન હોય. તે ખરેખર વિચિત્ર હશે જો સરકારને આવા નાના કેસોને સ્પેશિયલ કોર્ટમાં વોરંટ કેસ તરીકે ચલાવવા માટે ફાળવવાની ફરજ પાડવામાં આવે જેમાં દોષિત ઠરવાના કિસ્સામાં હાઈકોર્ટમાં અપીલ થઈ શકે. કોઈ ચોક્કસ ગુનાની ગંભીરતા, તેના ભુક્ષાનની ભરપાઈ કરીને રાજ્યને થતો ફાયદો અને અન્ય સમાન વિચારણાઓ કેસને સ્પેશિયલ કોર્ટમાં ફાળવતા પહેલા તોળવા પડી શકે છે કે જેણે તેના દ્વારા ચલાવવામાં આવતા અને દોષિત ઠરેલા દરેક ગુનેગાર પર

વળતરનો દંડ લાદવો જરૂરી છે. એવું વ્યાજબી લાગે છે કે, જો ગુનેગારોના અમુક વર્ગોને વધુ અસરકારક રીતે સજા કરવા માટે પૂરી પાડવામાં આવેલી વિશેષ મશીનરીનો દુરુપયોગ ટાળવો હોય, તો કોઈ સક્ષમ અધિકારીને એવા કેસોની પસંદગી કરવાની સત્તા સોંપવી જોઈએ જે વિશેષ કાયદા હેઠળ હાથ ધરવા જોઈએ.

આ તમામ કારણોસર અમે ઠેરવીએ છીએ કે કાયદાની કલમ ૪, જે હેઠળ રાજ્ય સરકાર દ્વારા અપીલકર્તાઓનો કેસ અલીપોર ખાતેની સ્પેશિયલ કોર્ટને ફાળવવામાં આવ્યો હતો, તે બંધારણીય રીતે માન્ય છે, અને સ્પેશિયલ કોર્ટને અપીલકર્તાઓને ચલાવવાનું અને દોષિત ઠેરવવાનું અધિકારક્ષેત્ર હતું.

પ્રથમ અપીલકર્તા પર લાદવામાં આવેલા રૂ. ૫૦,૦૦૦ ના દંડ અંગે, શ્રી ચેટરજીએ વાંધો ઉઠાવ્યો હતો કે તે પ્રથમ અપીલકર્તા દ્વારા ગુનાના આચરણ દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલા હોવાનું જણાતા રૂ. ૪૭,૫૫૦ ની હદ સુધી ટકી શકશે નહીં, કારણ કે તે બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૦ નું ઉલ્લંઘન કરે છે જે અન્ય બાબતોની સાથે સાથે એવી જોગવાઈ કરે છે કે કોઈ પણ વ્યક્તિને તે દંડ કરતાં વધુ દંડ ન થવો જોઈએ જે ગુનો કરવામાં આવ્યો તે સમયે અમલમાં રહેલા કાયદા હેઠળ લાદવામાં આવી શક્યો હોત. પ્રથમ અપીલકર્તાને જે ગુનાઓ માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો છે તે બધા ૧૯૪૭ માં આચરવામાં આવ્યા હતા, જ્યારે કાયદો કે જે ગુના દ્વારા ગુનેગાર દ્વારા પ્રાપ્ત કરાયેલા નાણાં અથવા અન્ય મિલકતના મૂલ્ય જેટલા દંડ દ્વારા વધારાની સજા લાદવા માટે અધિકૃત કરે છે

જૂન, ૧૯૪૯ માં અમલમાં આવ્યો. શ્રી ચેટરજીએ દલીલ કરી હતી કે અનુચ્છેદ ૨૦ ના સાચા અર્થઘટન પર એવા કિસ્સાઓમાં પણ આવો દંડ લાદવા પર પ્રતિબંધ છે જ્યાં બંધારણના અમલ સમયે કાર્યવાહી પેન્ડિંગ હતી. આ પ્રશ્ન, જે અનુચ્છેદના સાચા અર્થઘટન પર આધાર રાખે છે, તાજેતરમાં રાવ શિવ બહાદુર સિંહ અને અન્ય વિ. ધ સ્ટેટ ઓફ વિંધ્ય પ્રદેશ(૧) માં વિચારવામાં આવ્યો હતો અને નક્કી કરવામાં આવ્યો હતો, અને તે નિર્ણય મુજબ રૂ. ૪૭,૫૫૦ ની હદ સુધીના દંડની સજા કોઈ પણ સંજોગોમાં બાજુ પર રાખવામાં આવશે. યોગ્ય સમયે મેરિટ (ગુણદોષ) પર અપીલની સુનાવણી કરવામાં આવશે, અને કોર્ટ માટે તે ખુલ્લું રહેશે કે, જો દોષસિદ્ધિ માન્ય રાખવામાં આવે તો, કેદની સજા ઉપરાંત તેને યોગ્ય લાગે તેવો દંડ લાદી શકે.

બોઝ ન્યાયમૂર્તિ- મને ખૂબ જ ખેદ છે કે મારે ફરીથી અસંમત થવાની ફરજ પડી છે. જ્યારે આ જમીન હજુ પણ અસ્પૃશ્ય હતી ત્યારે ઘણા અલગ-અલગ દષ્ટિકોણ માટે વ્યાપક અવકાશ હતો, પરંતુ જેમ જેમ નિર્ણય પછી નિર્ણય આવતો ગયો તેમ તેમ દષ્ટિકોણના તફાવતો માટેનો અવકાશ નાના ક્ષેત્રમાં સંકોચાઈ ગયો છે. હું અગાઉના આ કોર્ટના નિર્ણયોને આદરપૂર્વક અને નિષ્ઠાપૂર્વક સ્વીકારું છું અને મારી એવી કોઈ ઈચ્છા નથી કે હવે જે બાબતો નક્કી થઈ ગઈ હોવાનું માનવામાં આવે છે તેને ફરીથી ખોલવામાં આવે. પરંતુ બંધારણની આ મૂળભૂત જોગવાઈઓ, મારા મતે, એટલી ઊંડી અને દૂરગામી મહત્વની છે અને તેના વિશેના મારા મંતવ્યો એટલા મજબૂત છે કે જ્યાં સુધી મને

આવું કરવાની ફરજ પાડવામાં ન આવે ત્યાં સુધી હું સંપૂર્ણ અંતરાત્મા સાથે એક ઈંચ પણ જમીન છોડી શકતો નથી. જ્યાં સુધી મારો સંબંધ છે, આ કેસમાં એકમાત્ર મુદ્દો એ છે કે અહીં નિર્ણય માટે ઉદ્ભવતા મુદ્દાઓ અગાઉના સત્તા દ્વારા ક્યાં અને કેટલી હદ સુધી નક્કી કરવામાં આવ્યા છે.

વેસ્ટ બંગાળ ક્રિમિનલ લો એમેન્ડમેન્ટ (સ્પેશિયલ કોર્ટ્સ) એક્ટ, ૧૯૪૯, બંધારણ પહેલા ઘડવામાં આવ્યો હતો અને અમલમાં આવ્યો હતો. તે તારીખે, મૂળભૂત જોગવાઈઓ અમલમાં ન હતી અને સમાન રક્ષણની કલમોનો કોઈ પ્રશ્ન ઉભો થયો ન હતો. આ કોર્ટના અગાઉના નિર્ણયોના રેશિયો ડેસિડેન્ડી (ચુકાદાના આધાર) ને કારણે હું આદરપૂર્વક સંમત છું કે અનુચ્છેદ ૧૪ ની કોઈ પૂર્વવર્તી અસર નથી

(૧) [૧૯૫૩] એસ.સી.આર. ૧૧૮૮.

કામગીરી. તેથી હું સ્વીકારું છું કે ૨૬મી જાન્યુઆરી, ૧૯૫૦ સુધી, પડકારવામાં આવેલ કાયદો સારો કાયદો હતો, કે આ કેસની સુનાવણી માટે રચવામાં આવેલી સ્પેશિયલ કોર્ટ કાયદેસર રીતે રચવામાં આવી હતી અને પ્રાંતીય સરકાર દ્વારા અપીલકર્તાઓને તેની વિશેષ પ્રક્રિયા હેઠળ સ્પેશિયલ કોર્ટમાં સ્પેશિયલ જજ દ્વારા ટ્રાયલ માટે અલગ પાડવા કાયદેસર અને યોગ્ય હતા, જોકે બંધારણ પછી આ ભેદભાવની ગંધ આવતી હોય. તે બધું હું સ્વીકારું છું.

પછી, બંધારણ પછી ટ્રાયલ ચાલુ રાખવાની બાબતમાં, હું હબીબ મોહમ્મદના કેસ(૧) અને કાસિમ રઝવીના કેસ(૨) ના આધારે સ્વીકારું છું, જ્યાં

આ કોર્ટના અગાઉના નિર્ણયોની તપાસ અને સમજૂતી કરવામાં આવી છે, કે બંધારણ પછી ટ્રાયલ ચાલુ રાખવાને માત્ર ત્યારે જ પડકારી શકાય છે જો તે તારીખ પછી અનુસરવામાં આવતી પ્રક્રિયા નોંધપાત્ર રીતે ભેદભાવપૂર્ણ હતી. મારા મતે આ કિસ્સામાં ઓછામાં ઓછી એક મહત્વપૂર્ણ વિગતમાં તે હતી.

જો સામાન્ય પ્રક્રિયા અનુસરવામાં આવી હોત તો અપીલકર્તાઓને કલકત્તાની હાઈકોર્ટમાં જ્યુરી ટ્રાયલ મળી હોત. કાસિમ રઝવીના કેસ(૨) માં, બહુમતીએ આ બાબત સાથે આ રીતે વ્યવહાર કર્યો હતો:

"અમે અહીં ઉદ્દેશ કરી શકીએ છીએ કે અનુગામી તબક્કે સામાન્ય પ્રક્રિયા મુજબ આરોપીને ટ્રાયલનો સાર આપવાની અશક્યતા માત્ર એ હકીકતથી જ ઊભી થઈ શકે છે કે ભેદભાવપૂર્ણ જોગવાઈઓ કાયદાના બાકીના ભાગમાંથી અલગ થઈ શકે તેવી ન હતી અને તેથી અદાલત પાસે ભેદભાવપૂર્ણ પ્રક્રિયા સિવાય અન્ય કોઈ પ્રક્રિયા ચાલુ રાખવાનો વિકલ્પ ન હતો; અથવા તે અગાઉના તબક્કે કરવામાં આવેલી કોઈ બાબતમાંથી ઊભી થઈ શકે છે જે તે સમયે અમાન્ય ન હોવા છતાં ત્યારબાદ અલગ પ્રક્રિયા અપનાવવામાં બાધિત કરે છે. આમ, જો સામાન્ય પ્રક્રિયા જ્યુરી દ્વારા અથવા એસેસર્સની મદદથી ટ્રાયલ છે, અને વાસ્તવમાં શરૂઆતમાં કોઈ જ્યુરી અથવા એસેસર ટ્રાયલ ન હતી, તો તેને કોઈપણ અનુગામી તબક્કે દાખલ કરવું શક્ય નહીં બને. એ જ રીતે, એકવાર સંક્ષિપ્ત પ્રક્રિયા અપનાવ્યા પછી, પાછળની તારીખે અલગ પ્રક્રિયા પર જવું શક્ય નથી. આવા કિસ્સાઓમાં આખી ટ્રાયલ ખરાબ તરીકે વખોડવી પડશે." મારા મતે,

તે આ કેસને આવરી લે છે,

(૧) [૧૯૫૩] એસ.સી.આર. ૬૬૧.

(૨) [૧૯૫૩] એસ.સી.આર. ૫૮૮.

સજાના પ્રશ્ન પર પણ ભેદભાવ છે પરંતુ તે અલગ થઈ શકે તેવો છે અને કોઈ પણ સંજોગોમાં અનુચ્છેદ ૨૦ દ્વારા આવરી લેવામાં આવશે.

મારે એ દષ્ટિકોણથી પણ અસંમતિ દર્શાવવાની ફરજ પડી છે કે પડકારવામાં આવેલો કાયદો બંધારણનું ઉલ્લંઘન કરતો નથી. હું જાણું છું કે આ કાયદો રદ કરવામાં આવ્યો છે અને તેથી તેનો ફરીથી ઉપયોગ થઈ શકતો નથી. પરંતુ અમે હવે ભવિષ્ય માટે એક રૂપરેખા તૈયાર કરી રહ્યા છીએ અને મને આશંકા છે કે આ કેસમાં અમારા નિર્ણયને કારણે ભવિષ્યમાં આ જ રેખાઓ પર અન્ય કાયદાઓ ઘડવામાં આવી શકે છે. બહુમતીનો રેશિયો ડેસિડેન્ડી (ચુકાદાનો આધાર) એ ધારણા પર આગળ વધે છે કે જો આ કાયદો બંધારણ પછી ઘડવામાં આવ્યો હોત તો પણ તે સારો રહ્યો હોત. મારે અત્યંત આદર સાથે મજબૂત અને ભારપૂર્વક અસંમતિ નોંધવી જ જોઈએ.

હું મારા સાથીદારોના ડહાપણને આદરપૂર્વક નમન કરું છું જેમણે વર્ગીકરણની કસોટી નિર્ધારિત કરી છે, અને ખરેખર હું પોતે સંમત થયો છું કે તે કોઈપણ આપેલ કેસમાં ધ્યાનમાં રાખવા જેવી બાબતોમાંની એક છે. તેથી, જ્યાં સુધી કાયદો સ્પેશિયલ કોર્સ અને સ્પેશિયલ જજોની સ્થાપના માટે જોગવાઈ કરે છે, અને જ્યાં સુધી તે એવા ગુનાઓના વર્ગો પસંદ કરે છે કે જે તેમના દ્વારા

ચલાવી શકાય, તે મારા મતે, અમારા અગાઉના નિર્ણયોના આધારે, સારો છે. જ્યાં, મારા મતે, તે ખરાબ છે તે કલમ ૪(૧) માં છે જ્યાં તે પ્રાંતીય સરકારને નિર્દિષ્ટ વર્ગોમાંથી કેસો પસંદ કરવા અને તેમને સ્પેશિયલ કોર્ટ્સમાં મોકલવાની સત્તા આપે છે અને આમ સમાન વર્ગમાં માણસ-માણસ વચ્ચે ભેદભાવ કરે છે.

હું અહીં કોઈપણ અમૂર્ત અર્થમાં વ્યાજબીપણા સાથે, ન તો વહીવટીતંત્રની સગવડ સાથે કે ન તો એ હકીકત સાથે પણ ચિંતિત છું, જે કદાચ અહીં કેસ હોઈ શકે છે, કે આનાથી ન્યાયના વહીવટમાં સરળતા રહેશે. મને જે ગંભીર ફરજ સોંપવામાં આવી છે તે એ જોવાનું છે કે શું આ બંધારણની મૂળભૂત જોગવાઈઓનું ઉદ્ધંધન કરે છે; અને જોકે હું સ્વીકારું છું કે મંતવ્યોની ભિન્નતા માટે અવકાશ છે, કારણ કે આ ઢીલી રીતે ઘડવામાં આવેલી જોગવાઈઓના કિસ્સામાં તે હોવું જોઈએ, અને જોકે હું મારા સાથીદારોના મંતવ્યોનો ઊંડો આદર કરું છું, તેમ છતાં હું મારી ફરજના પ્રમાણિક પાલનમાં મારા પોતાના મજબૂત મંતવ્યો રજૂ કરવા માટે બંધાયેલો છું જ્યાં સુધી, મારા મતે, મંતવ્યોની ભિન્નતા માટે હજુ પણ અવકાશ બચ્યો છે.

મારા મતે, પશ્ચિમ બંગાળ વિધાનસભા, અને ખરેખર સંસદ પોતે પણ, કેસ A અને કેસ B અને કેસ C અને આરોપી X અને Y અને Z ને પસંદ કરી શકી ન હોત અને તેમને વિશેષ અદાલતોમાં ટ્રાયલ માટે મોકલી શકી ન હોત, તે જ વર્ગમાં સમાન સ્થિતિમાં રહેલા અન્ય લોકોને જમીનની સામાન્ય અદાલતો દ્વારા ટ્રાયલ માટે છોડી દીધા હોત; અને જે ધારાસભા પોતે ન કરી શકે તે સોંપાયેલ સત્તા દ્વારા

કરી શકાય નહીં. વર્ગીકરણ કર્યા પછી, તેના માટે કારણો આપ્યા પછી, ધારાસભા, મારા ચુકાદામાં, પેટા-વર્ગીકરણ માટે કારણો આપ્યા વિના, મનસ્વી રીતે A, B અને C ને પસંદ કરી શકે નહીં અને તેમને અગાઉથી કરેલા વર્ગીકરણમાં એક વર્ગ તરીકે અલગ પાડી શકે નહીં. મારા મતે, સારા વર્ગીકરણમાંથી મનસ્વી રીતે પેટા-વર્ગીકરણ કરવું એટલું જ વાંધાજનક છે જેટલું પ્રથમ કિસ્સામાં મનસ્વી વર્ગીકરણ કરવું છે; અને અગાઉથી વર્ગીકૃત થયેલા વર્ગમાંથી A, B અને C ને પસંદ કરવા અને તેમને વિશેષ સારવાર માટે અલગ રાખવા એ નવા વર્ગીકરણ કરતાં કંઈ વધુ કે ઓછું નથી. જો તે મનસ્વી નથી; જો તે અમારા અગાઉના નિર્ણયોમાં નિર્ધારિત નિયમોમાં આવે છે: તો સારું. જો તે નથી આવતું: તો ખરાબ. અગાઉના સત્તાના આધારે હું સ્પષ્ટ છું કે જો ધારાસભાએ આવું કર્યું હોત તો કાયદો ખરાબ હોત, કોઈ પણ સંજોગોમાં તે હદ સુધી. મારા ચુકાદામાં તે સમાન રીતે ખરાબ છે જ્યારે ભેદભાવ નાની શક્તિ પર છોડી દેવામાં આવે છે.

મને નથી લાગતું કે નિવારક અટકાયત કાયદાઓ અહીં અર્થઘટન માટે યોગ્ય માર્ગદર્શિકા પૂરી પાડે છે. તેઓ એક અલગ વર્ગ છે અને તે અધિકારોના પ્રકરણમાં મૂળભૂત અધિકારોના અપવાદ તરીકે જોડવામાં આવ્યા છે.

મને લાગે છે કે આ બધું ગંભીર ભયથી ભરેલું છે. આપણે આ ભૂમિમાં સ્ટાર ચેમ્બર (Star Chambers) અથવા તેના જેવા પ્રતિકૃતિઓ ન રાખી શકીએ; એવું નથી કે આ ટ્રિબ્યુનલો અત્યાર સુધી સ્ટાર ચેમ્બર સાથે કોઈ સામ્યતા ધરાવે છે. પરંતુ આપણે એક ખતરનાક દરવાજો ખોલી રહ્યા છીએ અને શંકાસ્પદ રસ્તો

બનાવી રહ્યા છીએ. જો આપણે આપણા બંધારણમાં આટલી છટાદાર રીતે જાહેર કરેલી મૂળભૂત સ્વતંત્રતાઓને જાળવી રાખવા માંગીએ છીએ અને લોકશાહી જીવનશૈલીમાં ચાલતા મુક્ત અને સ્વતંત્ર લોકો રહેવા માંગીએ છીએ, તો આપણે શરૂઆતમાં જ એવા વલણોને ડામવા માટે ઝડપી બનવું જોઈએ જે સરળતાથી વિસ્તરી શકે છે, કારણ કે ઉદાહરણમાં ઉદાહરણ ઉમેરવામાં આવે છે, જે અંતે સ્વતંત્રતા અને સમાનતાનો નકાર હશે.

આ હદ સુધી અને ઊંડા ખેદ સાથે હું મારી આદરપૂર્વક અસંમતિ વ્યક્ત કરું છું.

મારા મતે, દોષસિદ્ધિને સમર્થન આપી શકાય નહીં અને સામાન્ય રીતે પુનઃ-ટ્રાયલ થવી જોઈએ.

અપીલો ફગાવી દેવામાં આવી.

સિવિલ અપીલ નં. ૮૪ માં અપીલકર્તા માટે એજન્ટ: સુકુમાર ઘોષ.

સિવિલ અપીલ નં. ૮૫ માં અપીલકર્તા માટે એજન્ટ: આર. આર. બિસ્વાસ.

સામાવાળા માટે એજન્ટ: જી. એચ. રાજાધ્યક્ષ.

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====